

De Wet herziening van het procesrecht voor burgerlijke zaken levert geen nieuw Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Formeel blijft het wetboek van 1838 daten, ook al zullen er na 1 januari 2002 in het wetboek maar weinig bepalingen meer te vinden zijn die zo oud zijn. Verreweg het grootste deel van het Wetboek dateert van de laatste decennia.

Nieuw Burgerlijk Procesrecht

Naar het zich nu laat aanzien, zal ons burgerlijk procesrecht per 1 januari 2002 vrij drastisch veranderen. De wijze van procederen in gewone dagvaardingszaken zal substantiële wijzigingen ondergaan, het kantongerecht zal verdwijnen, er blijft wel een onderscheid tussen kanton- en procureurszaken, het hof zal enige appèlinstantie zijn, enz. Dit alles is terug te voeren op de inwerkingtreding van de Wet herziening van het procesrecht voor burgerlijke zaken, in het bijzonder de wijze van procederen in eerste aanleg, en de Wet organisatie en bestuur gerechten. Beid, in feite gaat het op dit moment nog om wetsvoorstellen, resp. nr. 26855 en 27181, komen in dit artikel ter sprake.

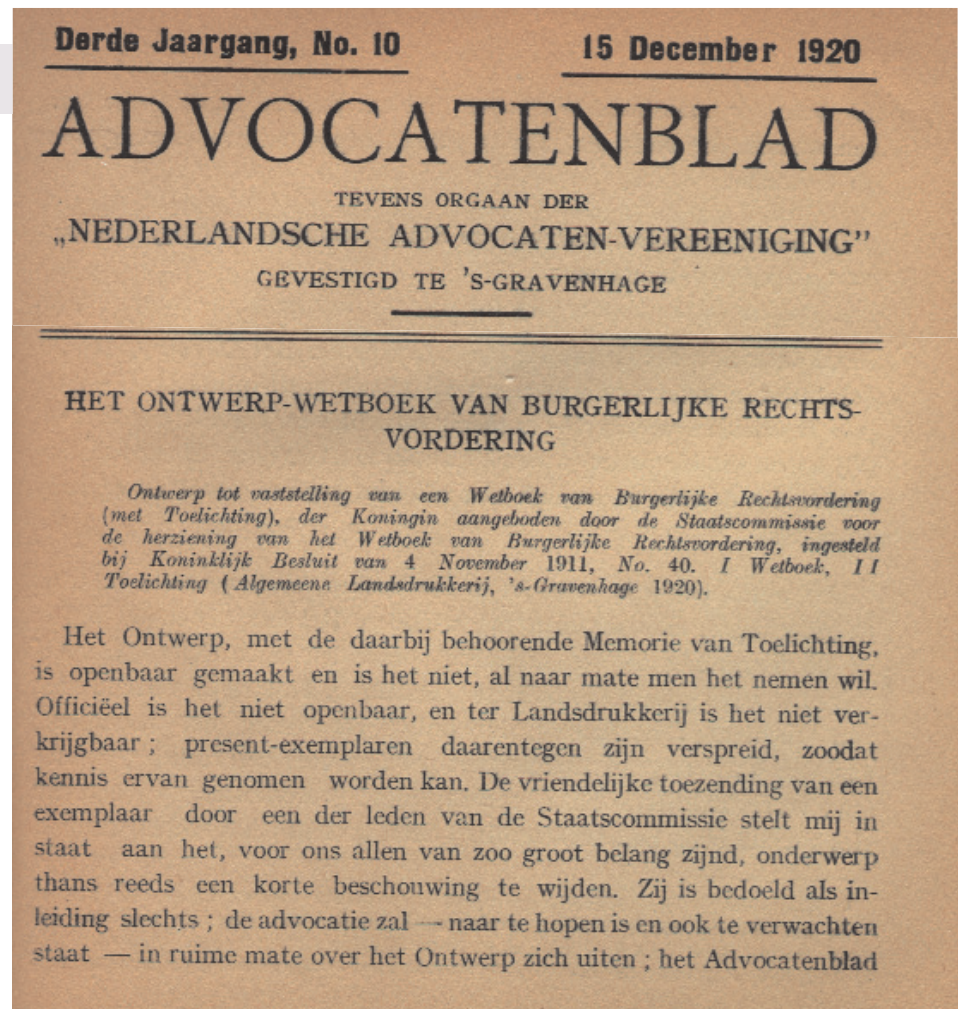
De voorgeschiedenis van wetsvoorstel 26855 is belangrijk voor een beter begrip van de inhoud ervan. In de jaren tachtig van de vorige eeuw heeft de regering besloten tot herziening van onze rechterlijke organisatie. In de eerste fase, die in het begin van de jaren negentig werd doorgevoerd, zijn wij verrijkt met de bestuursrechtsector van de rechtbank (al is niet alle bestuursrechtspraak in eerste aanleg nu daar geconcentreerd). In de tweede fase, die per 1 januari 1996 had moeten zijn verwezenlijkt, zou het kantongerecht opgaan in de rechtbank 'nieuwe stijl'. Met het oog dáárop publiceerde het Ministerie van Justitie in april 1993 het voorontwerp 'tot aanpassing van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met de herziening van de rechterlijke organisatie'. Omdat de regering had geopteerd voor een volledige integratie van de kantongerechten in de rechtbanken, waren nieuwe procedureregels nodig. In dit kader werd er tevens naar gestreefd het

procesrecht te moderniseren en toegankelijker te maken. Het voorontwerp bevatte dientengevolge een aantal vernieuwingen van ons procesrecht, met name in eerste aanleg. Dit voorontwerp is, zonder dat daarin veel wijzigingen waren aangebracht, in maart 1996 gevolgd door wetsvoorstel 24 651. Vervolgens bleek echter dat de kantonrechters een succesvolle lobby hadden georganiseerd om niet op de mestvaalt van de geschiedenis te hoeven belanden. De (Tweede) Kamer bleek gevoelig voor de argumenten van deze lobby. Zij was daarentegen wel geporteerd voor de in het wetsvoorstel opgenomen moderniserings van het burgerlijk proces.

Uiteindelijk besloot de regering wetsvoorstel 24651 in te trekken, maar zij kondigde tevens enerzijds een nieuw wetsvoorstel aan waarbij de kantongerechten bestuurlijk bij de rechtbanken zouden worden ondergebracht en anderzijds een nieuw wetsvoorstel waarin de door de Kamer breed gesteunde moderniserings van het burgerlijk procesrecht zouden zijn vervat.¹

Versneld regime

Tegelijkertijd was in de praktijk een verdere vernieuwing van ons procesrecht gaande. In mei 1995 had de Gemengde Commissie uit de advocatuur en de rechterlijke macht, naar haar voorzitter gemeenlijk aangeduid als de Commissie Punt, haar rapport uitgebracht. Dit rapport hield voorstellen in om te komen tot

De Wet herziening burgerlijk procesrecht gaat januari 2002 in nadat eerdere pogingen, zoals die van de Staatscommissie Gratama in 1920 mislukte. Op de foto een afbeelding van het *Advocatenblad* uit 1920 met het artikel over het bewuste nieuwe ontwerp uit 1920.

meer efficiency in civiele procedures; met name de regeling ‘versneld regime’ in dagvaardingszaken, bedoeld om de grote hoeveelheid bulkzaken versneld en vereenvoudigd af te doen. Met deze regeling is vanaf 1996 door een aantal rechtbanken geëxperimenteerd. Het in oktober 1999 ingediende wetsvoorstel 26 855 combineert – heel ruw gezegd – de in wetsvoorstel 24 651 voorgestelde moderniserings van het burgerlijk proces met de regeling van het versneld regime. Gelet op de eerder gebleken brede steun in de Kamer voor de modernisering van het burgerlijk procesrecht was te verwachten dat de parle-

mentaire behandeling vlot zou verlopen en dat is ook tot heden het geval geweest. Wetsvoorstel 26855 is op 27 maart door de Tweede Kamer aanvaard². Er is maar één amendement aangebracht. De regering, uitgaande van een verkeerde lezing van EHRM 27 oktober 1993, NJ 1994, 534 (Dombo), wilde de beperkingen op de bewijskracht van de partijgetuigenverklaring (art. 213 lid 1 Rv) en van de partijverklaring bij gelegenheid van een getuigenverhoor (art. 205 lid 4, eerste zin Rv) schrappen. Een amendement Santi-Weekers heeft een en ander gekeerd. De daaraan voorafgaande mondelinge behan-

→ deling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer op 21 maart heeft maar enkele minuten geduurd. Daarbij bleek nagenoeg kamerbrede steun te bestaan voor de gedachte om een aangifteplicht te creëren voor rechters in civiele zaken die op de terechtzitting een ernstig vermoeden krijgen dat door een partij een misdrijf is gepleegd (als bijvoorbeeld op een comparitie in een scheidingszaak van ‘zwart geld’ blijkt)³. Een motie van die strekking is aangenomen². *Mundus parva sapientia regitur*. Inmiddels is de behandeling in de Eerste Kamer zodanig gevorderd dat wetsvoorstel 26855 in het vierde kwartaal van dit jaar het Staatsblad zou kunnen bereiken zodat de wet per 1 januari 2002 kan worden ingevoerd.

Wijzigingen wetboek

De wet brengt geen nieuw Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Formeel

blijft het wetboek van 1838 dateren, ook al zullen er na 1 januari 2002 in het wetboek weinig bepalingen meer te vinden zijn die zo oud zijn. Verreweg het grootste deel van het Wetboek dateert van de laatste decennia. In de boeken II (executierecht), III (bijzondere procedures) en IV (arbitrage) treden niet veel wijzigingen op, afgezien van aanpassingen aan de nieuwe bepalingen omtrent dagvaardings- en verzochtschriftprocedures. Er zijn echter twee uitzonderingen. Twee sterk verouderde regelingen, die van de lijfswang in de eerste drie afdelingen van titel 5 van Boek 2 en die van de rekenprocedure in titel 5 van Boek 3 worden vervangen door sterk verkorte nieuwe regelingen. Het wetsvoorstel houdt zich in het bijzonder bezig met de wijze van procederen in eerste aanleg. Dat wil zeggen dat de regeling van de rechtsmiddelen niet echt is herzien. De rechtsmiddelen vormen het ontwerp van de

De herziening van het procesrecht berooft partijen van het recht op pleidooi in zaken waarin een comparitie heeft plaatsgevonden, hetgeen mogelijk op gespannen voet staat met het EHRM. Ook de Hoge Raad oordeelde eerder dat “mede aan artikel 6 EVRM ontleende, fundamentele beginselen van procesrecht meebrengen dat een procespartij, indien zij zulks verzoekt, de gelegenheid behoort te hebben haar standpunt mondeling ten overstaan van de rechter uiteen te zetten”.

derde en laatste fase van de herziening van de rechterlijke organisatie, die was gepland voor het einde van de jaren negentig maar waaraan we in de vorige eeuw niet meer zijn toegekomen. Hoewel de regeling van de rechtsmiddelen niet in toto is herzien, zijn de aangebrachte wijzigingen hier niettemin niet onbelangrijk. Zo is de regeling van de termijnen voor verzet, hoger beroep en cassatie, en in kort geding, vrij ingrijpend gewijzigd; is in de regeling van hoger beroep en cassatie de mogelijkheid van tussentijds (cassatie) beroep nagenoeg geheel ter discretie van de rechter gesteld enz. Bovendien is ook op dit stuk een sterk verouderde en gebrekkige regeling, die van het request-civiel in Boek I, titel 10, vervangen door een nieuwe regeling onder het kopje herroeping, terwijl een ander buitengewoon rechtsmiddel, de revisie in Boek I, titel 8, wordt afgeschaft. Daarbovenop komen de wijzigingen die de Wet organisatie en bestuur gerechten introduceert (zie hierna).

De ingrijpendste wijzigingen zijn dus geconcentreerd in de eerste drie titels van Boek 1. Ook op dit punt nog een poging tot geruststelling. Niet alles wat onderdeel vormt van de regeling van de procedure in eerste aanleg is op de schop genomen. Zo

is bijvoorbeeld de vrij nieuwe (in 1988 ingevoerde) regeling van het bewijsrecht prima facie nagenoeg ongewijzigd gebleven. Prima facie, want als U de ruim vijftig artikelen over bewijsrecht nader bekijkt, ziet U toch wel verschillen. Het bewijsrecht wordt in de verzoekschriftprocedure in principe in zijn geheel van overeenkomstige toepassing verklaard (art. 3.4.1; vgl. art. 182 Rv). Ook wordt een nieuwe figuur geïntroduceerd, de zogenaamde partijdeskundige (art. 2.8.51).

Het is de vraag of kwaliteitsverbetering niet een prominentere plaats in het rijtje uitgangspunten had verdiend.

Algemene bepalingen

Titel 1 heet ‘Algemene bepalingen’, d.w.z. geldend voor zowel dagvaardings- als verzoekschriftprocedures. Zij opent met een afdeling 1, ‘rechtsmacht van de Nederlandse rechter’. Hierin wordt eindelijk gebroken met het adagium dat distributie van rechtsmacht attributie van rechtsmacht inhoudt; iets uitvoeriger gezegd: dat de regels van relatieve competentie tevens bepalend zijn voor de inter-

ationale rechtsmacht van de Nederlandse rechter. De internationale rechtsmacht van de Nederlandse rechter wordt als zodanig geregeld, al zal vaak verdragsrecht (EEX, EVEX enz.) de regeling opzij zetten. Ik vermeld hier alleen dat het recht van overdraging vervalt. Titel 1 bevat voorts nog een andere afdeling, namelijk afdeling 3 (‘algemene voorschriften voor procedures’) die interessante nouveauté’s bevat (zie onder het pleidooi).

Dagvaardingsprocedure

Titel 2 van Boek 1 is gewijd aan de dagvaardingsprocedure in eerste aanleg. Deze zal als gezegd substantiële wijzigingen ondergaan. Aan de dagvaarding worden veel hogere eisen gesteld dan onder de huidige bedeling. Afgestapt wordt van de individualiseringstheorie. Eiser moet in zijn dagvaarding al ingaan op het (voor zover voor hem kenbare) verweer van gedaagde en tevens aangeven over welke bewijsmiddelen, en in het bijzonder getuigen, hij beschikt. De traditioneel nogal magere Nederlandse dagvaarding moet plaats maken voor een procesinleidend stuk dat

te vergelijken is met de Duitse Klageantrag. Door practici is al geschamperd over deze nieuwe eis van “concentratie van verweer in de dagvaarding”. Mij lijkt de verzwarende van de aan de inleidende dagvaarding te stellen eisen wel heilzaam, maar ik ben er ook zelf over begonnen⁴. Heeft iemand ooit in een arbitrage een procesinleidend stuk ingediend dat enkel voldeed aan de individualiseringstheorie? Bovendien wordt erin voor-

zien dat na dagvaarding en conclusie van antwoord in beginsel een comparitie van partijen volgt en dat de rechter daarna zich voldoende voorgelicht kan achten om onmiddellijk vonnis te wijzen. Partijen worden dus beroofd van het ‘rustig bezit’ van conclusies van repliek en dupliek, en het recht op pleidooi. Zij kunnen hun kaarten niet zolang voor hun borst houden als thans nog mogelijk is. Kortom: een ‘culture shock’ dreigt.

Verzoekschriftprocedure

De regeling van de verzoekschriftprocedure in het huidige wetboek is weinig geslaagd. Boek I, titel 12 regelt de rechtspleging in zaken die met een verzoekschrift worden ingeleid, althans is deze titel van toepassing voor zover zij van toepassing is verklaard. Titel 12 betreft de eerste aanleg en het appèl. Het beroep in cassatie tegen beschikkingen op rekest is apart geregeld in de voorafgaande titel 11, afdeling 5. Wetsvoorstel 26 855 brengt ons een nieuwe regeling van de verzoekschriftprocedure in eerste aanleg in titel 3, die zich zoveel mogelijk spiegelt aan de regeling van de dagvaardingsprocedure in titel 2. Verder wordt de verzoekschriftprocedure in appèl geregeld in een nieuwe (vierde) afdeling van titel 7 terwijl de regeling in cassatie in afdeling 5 van titel 11 behouden blijft.

Herodificatie procesrecht

Een cruciale vraag die in dit kader gesteld kan worden, heb ik tot nu toe terzijde gelaten: is het wel verstandig nu ons procesrecht te (her)codificeren? In het NJB is twee jaar geleden een oproep geplaatst van zeven vooraanstaande processualisten die ervoor pleitten eerst over te gaan tot een fundamentele herbezinning op ons procesrecht alvorens tot (her)codificatie over te gaan⁵. Begrijpelijkerwijs maakt zo’n →

→ oproep tot ‘fundamentele herbezinning’ op kamerleden grote indruk. Telkens wordt in de parlementaire geschiedenis van wetsvoorstel 26855 gerefereerd aan de noodzaak van fundamentele herbezinning om tot kwaliteitsverbetering te komen. Naar mijn mening zou een fundamentele herbezinning op de beginselen van ons continentaal Europees procesrecht moeten uitmonden in de conclusie dat wij dit alleen op een hoger ethisch en professioneel plan kunnen tillen door daarin Angelsaksische instituten als *discovery (disclosure)*, *cross-examination* e.d. te introduceren. Dit is evenwel niet de rich-

ting waarin de Fundamentele Herbezinning zich lijkt te bewegen. Die zoekt enerzijds naar de opheffing van het onderscheid tussen dagvaardings- en verzoekschriftprocedure en de ontwikkeling van één procesmodel dat ook bruikbaar zou zijn in de bestuursrechtelijke procedure. Ik denk niet dat deze queeste kan leiden tot kwalitatieve verbetering van ons procesrecht. Anderzijds wordt veel verwacht van ADR en vroegtijdig rechterlijk ‘case management’ als middelen om (doorzetting van) gerechtelijke procedures te voorkomen. Heel nuttig, maar het betreft maar één aspect van de inrichting van de

civiele procedure, bedoeld om de toestroom van zaken in te dammen. In elk geval zal de fundamentele herbezinning waarschijnlijk niet leiden tot consensus over de meest wenselijke inrichting van ons procesrecht. Dit is doorgedrongen tot de VVD-woordvoerder in de Tweede Kamer, Weekers, die ook de oplossing aandraagt: “Een brede maatschappelijke discussie zou volgens mij de impasse in de besluitvorming wegens het gebrek aan consensus in de wetenschap moeten doorbreken”⁶. Tsja..

Uitgangspunten wetsvoorstel

Het wetsvoorstel kent vijf uitgangspunten (zie Memorie van Toelichting, blz. 4-10)

• Vereenvoudiging procesrecht

De vereenvoudiging gaat niet zover dat het onderscheid tussen dagvaardings- en verzoekschriftprocedure wordt opgeheven. Dat blijft. Wel is er niet langer een onderscheid tussen gewone dagvaardingsprocedures en kanton(gerechts)procedures. Er is één dagvaardingsprocedure, die is ingesteld op bulkzaken. Daartoe behoort de meerderheid van de ingestelde procedures die feitelijk en/of juridisch betrekkelijk eenvoudig en ongecompliceerd van aard zijn.

De schriftelijke voorbereiding van de zaak wordt in beginsel teruggebracht tot één ronde, gevolgd door een comparitie na antwoord. Na zo’n comparitie is er geen recht op re- en dupliek alsmede op pleidooi. Met de comparitie hebben partijen het recht op hun ‘day in court’ opgesnoept.

Het is aan de rechter te bepalen of de moeilijkheidsgraad van een zaak het rechtvaardigt dat gelegenheid is voor nadere conclusies of een pleidooi.

Overbodig geachte proceshandelingen of processtukken zijn afgeschaft. Zo is de conclusie van eis verdwenen. In haar enthousiasme had de regering in het oorspronkelijk wetsvoorstel ook de conclusies na enquête en dergelijke bij het grof vuil gezet. Nadat de Nederlandse Orde van Advocaten erop had gewezen dat dit in strijd kwam met de Staatsburgse jurisprudentie rond artikel 6 EVRM, is dit gelukkig teruggedraaid.⁷

De deformaliseringstendens zet door. Er komt een wisselbepaling (art. 1.8.1). Een verkeerde start van de procedure, bijvoorbeeld met een verzoekschrift in plaats van een dagvaarding, leidt niet meer tot niet-ontvankelijkheid. De rechter moet eenvoudig het wissel omzetten.

• Deformalisering

De deformaliseringstendens zet door. Er komt een wisselbepaling (art. 1.8.1). Een verkeerde start van de procedure, bijvoorbeeld met een verzoekschrift in plaats van een dagvaarding, leidt niet meer tot niet-ontvankelijkheid. De rechter moet eenvoudig het wissel omzetten.

• Modernisering verhouding rechter en partijen

De zogenaamde modernisering van de verhouding tussen rechter en partijen betekent de facto een verder terugdringen van de partijautonomie en het terugdringen van de rechterlijke lijdelijkheid. De rechter zal alleen nog lijdelijk zijn ten aanzien van de aanvang van de procedure en de omvang

van het geschil; dat kan ook moeilijk anders. Ten aanzien van het verloop en de instructie van de zaak zal de rechter niet meer lijdelijk zijn. Hij wordt verplicht te waken tegen onnodige vertraging van de procedure. Met de invoering van de landelijke rolrichtlijnen is hierop al een voorschot genomen.

• Streven naar efficiency

Het streven naar efficiency wordt vooral gediend door de rechter in een vroeg stadium een volledig beeld van het geschil te geven via de nieuwe eisen gesteld aan de dagvaarding en derhalve aan de conclusie van antwoord; daarnaast door een extra accent te leggen op de verschijning van partijen ter terechtzitting.

• Harmonisering procesrecht

Harmonisering van het procesrecht wordt vooral intern nagestreefd door onnodige verschillen tussen de dagvaardings- en de verzoekschriftprocedure op te heffen. De titels 2 en 3 van Boek 1 zijn ook op parallelle wijze opgezet.

Kwaliteit

Tot zover de Memorie van Toelichting over de uitgangspunten. Als wij het rijtje overdenken, beseffen wij door welke tijdgeest het Nederlands burgerlijk procesrecht bevangen is. Het woord kwaliteitsverbetering zult u nergens lezen. Wellicht is de huidige kwaliteit in orde want ergens (blz. 7) laat de schrijver van de Memorie van Toelichting zich ontvallen dat procedures “onder handhaving van het gewenste kwaliteitsniveau” een voor alle gebruikers acceptabele duur dienen te hebben. Als wij zien dat de rechtspraak in eerste aanleg thans ook bij de rechtbanken in beginsel door een unus wordt uitgeoefend die steeds jonger (en dus minder ervaren) lijkt te worden, terwijl de zaken in elk geval in juridische gecompliceerdheid toenemen, rijst de vraag of kwaliteitsverbetering niet een (prominente) plaats in het rijtje uitgangspunten had verdiend. Het is zelfs de vraag of de herinrichting van de civiele procedure niet een bedreiging vormt voor het bestaande kwaliteitsniveau. In de heringerichte procedure komt een heel zwaar accent te liggen op de comparitie-na-antwoord en daarmee op de rechter-commissaris en de wijze waarop deze die comparitie voorbereidt en leidt. Maar ook hier spreekt de Memorie van Toelichting (blz. 8) ons krachtig toe: “Er is geen grond voor twijfel of de rechters zich van de hun toegedachte taken op bewaamde en verantwoorde wijze zullen kwijten”.

Het pleidooi

Opvallend is ook dat bij de gekozen uitgangspunten niet aandacht voor het ‘fair trial’ beginsel behoort. In de (eerste) Nota van wijziging is gelukkig wel de formulering van hoor en wederhoor in artikel 1.3.1 verbeterd (zie verder in dit artikel), maar voor mij is het nog steeds de vraag of de afschaffing van het recht op pleidooi in

zaken waarin een comparitie van partijen heeft plaatsgehad, volgens het EHRM door de beugel zal kunnen. In een gecompliceerde zaak vervult de comparitie na antwoord een heel andere rol dan het pleidooi. De comparitie is de gelegenheid waarbij een agenda wordt opgesteld om de zaak verantwoord af te wikkelen: getuigenverhoor, deskundigenbericht etc. Als die agenda is afgewerkt biedt het pleidooi de gelegenheid om feitelijk en juridisch de balans op te maken in een discussie met de wederpartij en – vaak – de rechter. In dit verband herinner ik eraan dat de Hoge Raad – 15 maart 1996, NJ 1997, 341 inzake Boumans / ‘t Plenkse – heeft overwogen dat “mede aan artikel 6 EVRM ontleende, fundamentele beginselen van procesrecht meebrengen dat een procespartij, indien zij zulks verzoekt, de gelegenheid behoort te hebben haar standpunt mondeling ten overstaan van de rechter uiteen te zetten”.

Zoals ik al heb opgemerkt opent de eerste titel met een eerste afdeling over de (internationale) ‘rechtsmacht van de Nederlandse rechter’. Interessant in die titel is verder vooral de derde afdeling, ‘algemene voorschriften voor procedures’ geheten, waarin overigens bepalingen van zeer heterogene aard voorkomen.

De afdeling opent met het beginsel van hoor en wederhoor, sinds de eerste Nota van Wijzigingen als volgt geformuleerd: “De rechter stelt partijen over en weer in de gelegenheid hun standpunten naar voren te brengen en toe te lichten en zich uit te laten over elkaars standpunten en over alle bescheiden en andere gegevens die in de procedure ter kennis van de rechter zijn gebracht, een en ander tenzij uit de wet anders voortvloeit. Bij zijn beslissing baseert de rechter zijn oordeel, ten nadele van een der partijen, niet op bescheiden of andere gegevens waarover die partij zich niet voldoende heeft kunnen uitlaten”.

Hiermee wordt erkend dat dit beginsel mede toepassing behoort te vinden “wanneer in de procedure een bewijsincident heeft plaatsgevonden of anderszins stukken of gegevens in de procedure zijn gekomen waarop een der partijen zijn visie nog niet heeft kunnen geven”.

Zowel in een dagvaardings- als in een verzoekschriftprocedure heeft men dus aanspraak op een conclusie resp. reactie na een getuigenverhoor, een deskundigenbericht e.d., en evenzo heeft de ander aanspraak erop daarop te mogen reageren. Dit is nuttig te weten als de rechter u het recht zou willen onthouden – in zijn streven naar vereenvoudiging, deformalisering, efficiency en gelet op ‘de gemoderniseerde verhouding tussen rechter en partijen’ – om zo’n conclusie te nemen, respectievelijk een reactie naast zich neerlegt.

Een opvallende bepaling is artikel 1.3.3: “Partijen zijn verplicht de voor de beslissing van belang zijnde feiten volledig en naar waarheid aan te voeren. Wordt deze verplichting niet nageleefd, dan kan de rechter de gevolgtrekking maken die hij geraden acht.” De Memorie van Toelichting (blz. 53) verduidelijkt: “Niet alleen als de rechter daarom vraagt, maar ook uit zichzelf dienen partijen ernaar toe te werken, dat uiteindelijk alle voor de beslissing van belang zijnde feiten boven tafel komen, overigens voor zover er geen gewichtige redenen zijn om feiten niet aan te voeren”. De verplichting voor partijen (spontaan) de relevante feiten volledig en naar waarheid aan te voeren lijkt te hoog gegrepen. De bepaling getuigt van een →

→ zekere wereldvreemdheid. Partijen koesteren doorgaans tegenover elkaar een gezonde achterdocht en zijn daarom gefixeerd op hetgeen al dan niet kan worden bewezen. Men moet niet uitgaan van de goedheid van de mens, zeker niet als hij aan het procederen slaat. Ook wordt niet stilgestaan bij de druk die de bepaling legt op de relatie tussen de procespartij en haar advocaat: wat kan de procespartij hem toevertrouwen als deze gehouden is te bewerkstelligen dat artikel 1.3.3 tot zijn recht komt? Kortom een bepaling die niet is doordacht en een hoog studeerkamergehalte heeft. Aan een reëel alternatief, bijv. de Angelsaksische discovery, heeft men niet willen denken. Toch is er wel een vleugje verangelsaksizing in afdeling 1.3. Ik doel op artikel 1.3.10a, die een soort *protective order* introduceert:

1 *Het is aan partijen verboden aan derden mededelingen te doen omtrent:*

- A *het verhandelde op een terechtzitting met gesloten deuren of een terechtzitting waarbij slechts bepaalde personen zijn toegelaten;*
 B *andere gegevens uit een procedure, indien de rechter zulks heeft bepaald.*

2 *De rechter kan het verbod, bedoeld in het eerste lid, op verzoek van een der partijen geheel of gedeeltelijk opheffen.*⁸

Overgangssituatie

Nog een afsluitend woord over de overgangsbepaling (art. VII). Op alle bij de verschillende gerechten aanhangige zaken blijft het oude procesrecht van toepassing; dat geldt dus alleen voor de desbetreffende instantie. Ook voor de mogelijkheid van het aanwenden van rechtsmiddelen tegen beslissingen van vóór de inwerkingtreding van de wet en de toepasselijke termijnen geldt het oude recht. Alleen voor het request-civiel is er geen eerbiedigende werking.

Organisatie en bestuur gerechten

Op 19 juni heeft de Tweede Kamer wetsvoorstel 27181 tot wijziging van de wet op de rechterlijke organisatie, de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren en enkele aanverwante wetten in verband met de modernisering van de organisatie en de instelling van een bestuur bij de gerechten (Wet organisatie en bestuur gerechten) aanvaard.⁹

Ook dit wetsvoorstel zal volgens planning in het vierde kwartaal van dit jaar het Staatsblad bereiken en de wet zal per 1 januari 2002 in werking treden. Over de Wet organisatie en bestuur gerechten valt uiteraard veel meer te zeggen: hier beperk ik mij tot de punten die voor het burgerlijk procesrecht van belang zijn.

De kantongerechten behoren niet langer tot de rechterlijke macht (art. 2.1.1; thans art. 1 R.O.). Er is in de rechtbank een sector kanton waarbinnen in enkelvoudige kamers kantonzaken worden behandeld en beslist. De sector kanton verricht zijn taken in de arrondissementshoofdplaats, de nevenvestigingsplaatsen en nevenzittingsplaatsen. Het onderscheid tussen rechtbankzaken en kantongerechtszaken is daarmee opgeheven. Voortaan spreken we van procureurszaken en kantonzaken. Hiermee was in wetsvoorstel 26855 nog geen rekening gehouden. In wetsvoorstel 27824 tot 'Aanpassing van de wetgeving aan de herziening van het procesrecht voor burgerlijke zaken, in het bijzonder de wijze van procederen in eerste aanleg' wordt in het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering nog een nieuwe afdeling 2a (kantonzaken) aan titel 2 van Boek 1 toegevoegd.

De gerechtshoven oordelen in hoger beroep over de daarvoor vatbare vonnissen en beschikkingen in burgerlijke zaken van de rechtbanken in hun ressort (art. 2.4.1.3). Dus ook in kantonzaken wordt het hoger

beroep gericht tot het gerechtshof.

In de Wet organisatie en bestuur gerechten is gekozen voor een strikte onderscheiding in de aanduiding van rechterlijke en bestuurlijke functies. De term president is gereserveerd voor de aanduiding van een bestuurlijke functie: de voorzitter van het gerechtsbestuur. De president als aanduiding voor een rechterlijke functie verdwijnt. De rechterlijke taken die thans nog zijn opgedragen aan de president, worden geattribueerd aan een enkelvoudige kamer, waarvan de rechter de titel 'voorzieningenrechter' draagt (art. 2.3.3.1, tweede lid). Dientengevolge vervangt de Aanpassingswet 'de president in het kort geding' overal door 'de voorzieningenrechter'.¹⁰ In een echt kort geding mag de voorzieningenrechter nog wel worden aangesproken als 'meneer de President' (art. 2.3.3.1, derde lid).

Prof. mr. C.J.J.C. van Nispen is sinds 1977 werkzaam als advocaat bij De Brauw Blackstone Westbroek Linklaters & Alliance in Den Haag. Daarnaast is hij hoogleraar burgerlijk procesrecht aan de Vrije Universiteit van Amsterdam en voorzitter van de adviescommissie burgerlijk procesrecht van de Nederlandse Orde van Advocaten.

- 1 Brief van de Minister van Justitie d.d. 14 september 1998 (Bijl. II, 1997/98, 24651 nr. 7)
- 2 Hand. II, 2000/01; 61-4277
- 3 Hand. II, 2000/01; 59-4225
- 4 Zie mijn inaugurele rede, De terloopse hercodificatie van ons burgerlijk procesrecht (VU 1993), blz. 31-32 en 35.
- 5 NJB 1999, blz. 1963-1964
- 6 Bijl. II 2000/01, 26855, nr. 16, blz. 4 r.k.
- 7 Nota van Wijziging, Bijl. II 1999/2000, 26855, nr. 6
- 8 Zie in dit kader HR 6 februari 1998, NJ 1999, 479 (HJS)
- 9 Hand. II, 2000/01; 88-5502
- 10 MvT (Bijl. II, 2000/01, 27824, nr. 3), blz. 32